

ตอบข้อสอบกฎหมายอย่างไร ให้ได้คะแนนดี ตอนที่ 2

สืบเนื่องจากบทความเรื่อง ตอบข้อสอบกฎหมายอย่างไร ให้ได้คะแนนดี ตอนที่ 1 ที่ได้กล่าวไว้ว่าข้อสอบกฎหมายนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ ข้อสอบบรรยาย ข้อสอบอุทธรณ์ และข้อสอบความคิดเห็น บทความเรื่อง ตอบข้อสอบกฎหมายอย่างไร ให้ได้คะแนนดี ตอนที่ 2 นี้ ผู้เขียนมีความประสงค์จะแนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับการตอบข้อสอบกฎหมายแบบบรรยายโดยเฉพาะ

ข้อสอบแบบบรรยายนั้น อาจเป็นได้ทั้งข้อสอบที่ให้นักศึกษาอธิบายหลักกฎหมาย หรือข้อสอบที่วัดความจำ ซึ่งในการตอบข้อสอบแบบบรรยายนั้น มีวิธีคิดเพื่อตอบข้อสอบแบบบรรยายเรียงตามลำดับดังนี้

1. ถ้าเป็นคำถามที่ถามในลักษณะให้เปรียบเทียบความแตกต่าง จะต้องแยกลักษณะของแต่ละเรื่อง แล้วชี้ให้เห็นถึงความแตกต่าง
2. ควรยกตัวอย่างประกอบเรื่องที่อธิบาย
3. คำถามที่ถามนั้นเป็นเรื่องอะไร มีกี่ประเด็น ต้องตอบให้ตรงตามคำถาม และต้องตอบให้ครบทุกประเด็น
4. มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไร ถ้าไม่มีตัวบทกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน ต้องพิจารณาว่ามีหลักหรือทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างไร
5. ตามคำบรรยายของอาจารย์ หรือคำรากฎหมายอธิบายกฎหมายหรือหลักเกณฑ์เรื่องนั้นไว้อย่างไร มีเนื้อหาสาระ แยกพิจารณาเป็นข้อๆ ได้กี่ข้อ
6. ต้องมีการสรุปสิ่งที่ได้อธิบายมาทั้งหมด โดยการสรุปนี้เมื่ออ่านแล้วต้องเข้าใจเรื่องที่อธิบายมาทั้งหมดในสาระสำคัญได้

ข้อสอบแบบบรรยายมีคำสั่งในโจทย์ที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง?

หากจะจำแนกคำสั่งที่มักพบในการออกข้อสอบ แยกพิจารณาได้เป็น 3 รูปแบบคือ

1. ข้อสอบบรรยาย โดยให้อธิบายเท่านั้น
2. ข้อสอบบรรยาย โดยให้เปรียบเทียบ
3. ข้อสอบบรรยาย โดยให้มีการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาลักษณะของข้อสอบบรรยาย จะพบว่าคำตอบข้อสอบบรรยายก็เหมือนกับการเขียนเรียงความ กล่าวคือ ควรที่จะต้องมีสาระสำคัญใน 3 ส่วนหลัก คือ

1. ส่วนเกริ่นนำ เพื่อชักชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่องที่จะเขียนต่อไป หรือเพื่อให้ผู้อ่านทราบหรือรู้ภาพรวมของสิ่งที่จะอ่านต่อไป
2. ส่วนเนื้อหา ซึ่งต้องอธิบายเรื่องที่โจทย์ถามให้ชัดเจน โดยไม่ควรลืมที่จะยกตัวอย่างประกอบเสมอ และระมัดระวังว่าตัวอย่างที่ยกมานั้นต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังอธิบายอยู่
3. ส่วนสรุป เป็นการสรุปย่อสิ่งที่ได้อธิบายมาข้างต้น แต่การสรุปนี้ต้องระมัดระวังว่า ต้องไม่สรุปรวบยอดจนทำให้ผู้อ่านไม่รู้เรื่อง แต่บทสรุปนั้นโดยตัวเองต้องอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้

การตอบข้อสอบควรมีหลายย่อหน้า หรือเขียนเพียงแค่อ่านเดียวก็เพียงพอ?

การตอบข้อสอบนั้นควรจะมีการย่อหน้าทุกครั้งเมื่อก้าวถึงสาระสำคัญใหม่ หรือประเด็นใหม่ แต่ละย่อหน้าควรมีประเด็นหรือใจความหลักเพียงประการเดียว เพราะการย่อหน้าจะทำให้ง่ายต่อการอ่าน และเห็นได้ชัดว่าผู้ตอบประสงค์จะอธิบายเรื่องใดในย่อหน้านั้น

การตอบข้อสอบโดยไม่มีการย่อหน้า สร้างความยุ่งยากให้แก่อาจารย์ผู้ตรวจ และการเขียนต่อเนื่องโดยไม่ย่อหน้า บางครั้งหากอ่านไม่ละเอียด อาจทำให้เกิดความสับสน เข้าใจสิ่งที่ตอบผิดพลาดได้

ในส่วนสรุป จะเขียนเพียงสั้นๆแล้วย่อโดยใช้คำว่า “ดังที่กล่าวมาข้างต้น” ได้หรือไม่?

การสรุปแม้ต้องให้กระชับรัดกุม แต่ต้องให้ได้ใจความสำคัญด้วย จะสรุปเพียงบอกว่า “ดังที่กล่าวมาข้างต้น” ไม่ได้ เพราะอ่านแล้วไม่สามารถเข้าใจได้ว่าอะไรเป็นใจความสำคัญ

แนวทางในการตอบข้อสอบแบบบรรยาย ที่ให้อธิบายเพียงประการเดียว

ข้อสอบแบบบรรยายในลักษณะนี้ ให้ยึดการเขียนตามหลักการเขียนเรียงความ

แนวทางในการตอบข้อสอบแบบบรรยาย ที่ให้มีการเปรียบเทียบ

คำถามบรรยายที่ให้เปรียบเทียบ นอกจากจะต้องยึดหลักการเขียนตามหลักการเขียนเรียงความแล้ว ยังต้องมีการเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความต่างของสิ่งที่ให้เปรียบเทียบด้วย ซึ่งคำถามในลักษณะนี้มีลำดับในการตอบดังนี้ คือ ลำดับแรกหากทั้งสองสิ่งนั้นมีจุดร่วมกันควรอธิบายจุดร่วมกันก่อน จากนั้นให้แยกอธิบายว่าสิ่งที่ต้องเปรียบเทียบนั้น แต่ละสิ่งมีลักษณะอย่างไร ต่อจากนั้นจึงค่อยเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของสิ่งที่คำถามให้เปรียบเทียบ เช่น หากคำถามต้องการให้นักศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของ

เงื่อนไขบังคับก่อน กับเงื่อนไขบังคับหลัง ลำดับขั้นตอนที่นักศึกษาควรต้องอธิบายใน
กระดาษคำตอบคือ

1. อธิบายว่าเงื่อนไขคืออะไร (เงื่อนไข คือ ข้อความอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลหรือสิ้นผล
ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ในอนาคต) แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ
เงื่อนไขบังคับก่อน และ เงื่อนไขบังคับหลัง
2. อธิบายความหมายของเงื่อนไขบังคับก่อน (เงื่อนไขบังคับก่อน คือ ข้อกำหนดที่ผู้ทำนิติ
กรรมกำหนดไว้ในนิติกรรม ซึ่งบังคับให้นิติกรรมเป็นผลหรือเกิดผลตามกฎหมาย ต่อเมื่อมี
เหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า “เงื่อนไขสำเร็จ”) และนักศึกษาควร
ยกตัวอย่างของการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนมาในข้อสอบด้วย จากนั้น ให้นักศึกษา
อธิบายความหมายของเงื่อนไขบังคับหลัง (เงื่อนไขบังคับหลัง คือ ข้อกำหนดที่ผู้ทำนิติ
กรรมกำหนดไว้ในนิติกรรม ซึ่งบังคับให้นิติกรรมอันมีผลใช้บังคับกันได้ตามกฎหมายอยู่
แล้วต้องสิ้นผลลง ในเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น) และเช่นเดียวกับเงื่อนไขบังคับ
ก่อน คือนักศึกษาควรต้องยกตัวอย่างของการกำหนดเงื่อนไขบังคับหลังมาในข้อสอบด้วย
3. เมื่อได้อธิบายลักษณะของทั้งเงื่อนไขบังคับก่อน และ เงื่อนไขบังคับหลังแล้ว ให้นักศึกษา
อธิบายความเหมือนและความต่างของเงื่อนไขทั้งสองประเภทตามลำดับ เช่น ความเหมือน
ของเงื่อนไขทั้งสองประเภทคือ เป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนที่จะมีผลต่อนิติกรรม
นั้น ส่วนความต่างคือ เงื่อนไขบังคับก่อนเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้นิติกรรมเป็นผล แต่เงื่อนไข
บังคับหลังเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้นิติกรรมสิ้นผลไป เป็นต้น

แนวทางในการตอบข้อสอบแบบบรรยาย ที่ให้วิเคราะห์

ในการตอบข้อสอบแบบวิเคราะห์นั้น มีลำดับในการตอบคือ ลำดับแรกให้อธิบายเรื่องที่
โจทย์ถามก่อน หลังจากนั้นให้วิเคราะห์สิ่งที่โจทย์ถาม หากไม่มีการวิเคราะห์สิ่งที่โจทย์ถาม ถือได้
ว่าเป็นการตอบข้อสอบที่ไม่ครบถ้วน ชัดเจน จะเสียคะแนนไป ตัวอย่างของคำถามที่ให้วิเคราะห์นั้น
อาจเป็นการให้วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา บทความทางกฎหมาย แนวคิดทางกฎหมาย เป็นต้น

ดังนั้นคือสรุปหลักเกณฑ์การตอบข้อสอบกฎหมายแบบบรรยาย ซึ่งผู้เขียนหวังว่าเมื่อ
นักศึกษาได้อ่านบทความนี้แล้ว จะสามารถมีหลักในการตอบข้อสอบได้ดีมากขึ้น

อ. ปรานทิพย์ พรวัฒนกิจ

หนังสืออ้างอิง : “ การศึกษากฎหมาย และการตอบข้อสอบกฎหมาย (สำหรับผู้เริ่มต้น) ” โดย รศ.
มานิตย์ จุมปา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย